Κοινότητες, Αγώνες Υπεράσπισης & Κίτρινα Γιλέκα

*Το παρόν κείμενο αποτέλεσε την εισήγηση της **Ελένης Γιαννακού** στην εκδήλωση στο Αυτοδιαχειριζόμενο Κυλικείο Νομικής με τίτλο **"Οι Συνέχειες του Μάη: Από το '68 ως τα Κίτρινα Γιλέκα"** στις 15/04/2019. Η εκδήλωση έγινε με αφορμή τις πρόσφατες εκδόσεις της Βαβυλωνίας "Ένας Καφές με την Κριστίν Ρος, για τις Συνέχειες του Μάη του '68" και "Κίτρινα Γιλέκα-Συλλογή κειμένων".*

Είχα την ευκαιρία να ακούσω την ίδια την Κριστίν Ρος στο περσινό B-FEST. Ανακαλούσα την ομιλία της για πολύ καιρό, τόσο γιατί το περιεχόμενό της ήταν γεμάτο νοήματα και ενδιαφέρουσες πραγματικά *φρέσκιες* ιδέες, όσο και επειδή αποτέλεσαν για 'μένα ένα πραγματικό ανάχωμα ενάντια στην απαισιοδοξία που προξενεί ο μάλλον πολιτικός μαρασμός των ημερών. Αντίστοιχα πλούσια σε σκέψεις είναι η συζήτησή της που αποτυπώνεται στο βιβλιαράκι «Ένας καφές με την Κριστίν Ρος/ Για τις συνέχειες του Μάη του '68» από τις εκδόσεις Βαβυλωνία. Με όχημα, λοιπόν, αυτές τις δύο τοποθετήσεις της, μπορούμε να διατυπώσουμε διάφορες σκέψεις για τα σύγχρονα κοινωνικά κινήματα και δράσεις.

Για να προσεγγίσουμε το τώρα και τις πολλαπλές εκφάνσεις του θα μπορούσαμε να ξεκινήσουμε από λίγο πιο παλιά, ανατρέχοντας στον Μάη του '68. Ωστόσο, αυτή η αναδρομή δεν θα πρέπει να προσομοιάζει σε ό,τι έχουμε συνηθίσει να λέμε, να ακούμε και να διαβάζουμε γι' αυτή την περίοδο. Η σκιαγράφηση του Μάη διαμέσου ενός **νοσταλγικού φίλτρου**, που συνήθως εκφράζεται από άτομα που ουδεμία σχέση είχαν με την καρδιά της εξέγερσης, είναι διαδεδομένη. Ακούμε για τον Μάη και περιορίζουμε το φαντασιακό μας σε αποσπασματικές γνώσεις και συνθήματα που τον παρουσιάζουν ως μια ανώδυνη γιορτή, ένα σύντομο ξέσπασμα.

Όλες οι διαπλεκόμενες προεκτάσεις του, τα βαθιά πολιτικά του νοήματα και οι προκλήσεις που έθεσε καλύπτονται κάτω από

παραπλανητικούς τίτλους περί «ανήσυχης νεότητας». Ωστόσο, υπάρχουν τόσα περισσότερα και κυρίως υπήρχε **η εξάπλωσή του**, ένα χαρακτηριστικό του ιδιαίτερα δυναμικό. Όταν μιλάμε για τον Μάη δεν αναφερόμαστε απλά στη Γαλλία. Την ίδια περίοδο, λαοί εξεγέρθηκαν σε πολλές γωνιές του πλανήτη, από την Ευρώπη μέχρι το Μεξικό και πέρα στην Ασία.

Θα μπορούσε να προβληθεί η ένσταση πως ένα τόσο αποικιοποιημένο από τη συστηματική αφήγηση γεγονός, θα μπορούσε να αφεθεί πίσω μας, να ψάχνουμε για ιστορικά παραδείγματα και ψήγματα επανάστασης σε άλλες περιόδους και τόπους. Απεναντίας, η Κριστίν Ρος εμμένει στη σημασία να προσεγγίσουμε αυτό το κομμάτι της ιστορίας μας. Αυτή η πρότασή της δεν είναι ιστορολαγνική. Η Ρος προτάσσει τη μνήμη έναντι της ιδιοποίησης της ιστορίας και δεν δέχεται να αφεθεί ο Μάης σε λιγοστούς δήθεν εκπροσώπους-διαστρεβλωτές του. **Οφείλουμε να θέτουμε τα ερωτήματα του *ποιος* αφηγείται την ιστορία, *από ποια* σκοπιά και *ποιος* είναι στο κέντρο της αφήγησης.** Έτσι, ο Μάης του ’68 αποτελεί ένα όχημα για τη νοηματοδότηση του παρόντος. Πρέπει να επιδιώξουμε να τον αφηγηθούμε διαφορετικά ώστε να τον καταλάβουμε διαφορετικά. Μια διαφορετική κατανόηση δομεί και μια δική μας αντίληψη, μας ενδυναμώνει, μας ωθεί στη δράση περισσότερο και καλύτερα συνειδητοποιημένες.

Ψηλαφώντας τον Μάη του ’68 συναντάμε, κυρίως και απλώς, ανθρώπους. Ανθρώπους από πολλές και διαφορετικές μεταξύ τους προελεύσεις. Ωστόσο, δεν τους αντικρίζουμε με τη συνηθισμένη τους ταυτότητα. Το ‘68 οι άνθρωποι, οι εξεγερμένες είχαν εγκαταλείψει τις κοινωνικές τους λειτουργίες. Βεβαίως μιλάμε για τη συνάντηση του φοιτητικού με το εργατικό κίνημα. Παρ’ όλα αυτά, στους δρόμους δεν ήταν ούτε οι «φοιτήτριες», ούτε οι «εργάτες», αφού ούτε στο Πανεπιστήμιο πήγαιναν -που ήταν κατειλημμένο, ούτε στα εργοστάσια -καθώς απεργούσαν. Οι ταυτότητές τους, οι δοτές από ένα σύστημα που εξαρτά την αξία και το πρόσωπό μας από την παραγωγικότητα, είχαν αφεθεί. Αυτή η **απο-ταυτοποίηση** συνέβαλε στη διάσπαση της ακαμψίας στην επαφή και επικοινωνία. Δεν επρόκειτο απλά για λήθη των

ετεροδοσμένων ιδιοτήτων αλλά για συνειδητή υπέρβασή τους με στόχο την αναδημιουργία. Την αναδημιουργία των πάντων.

Η Κριστίν Ρος δίνει μεγάλη έμφαση σε αυτή την υπέρβαση. Τονίζει πως όταν συναντιούνται άτομα ως ατομικότητες με τις πολύ προσωπικές τους ταυτότητες, συναντιούνται κατακερματισμένα άτομα που δεν θα μπορούσαν παρά να παράγουν κατακερματισμένο πολιτικό λόγο και να δώσουν μόνο μερικές και επομένως ελλιπείς απαντήσεις. Απέναντι σε αυτή τη διάλυση προτάσσει τη δημιουργία αλλά και την *υπεράσπιση* κοινοτήτων, με παράλληλη μάχη, δηλαδή αντίσταση. Οι δύο αυτές έννοιες κατέχουν εξέχουσα θέση στη θεώρησή της. Κρίνοντας τη μαρξιστικά προερχόμενη προβολή της ανάγκης αντίστασης ως ανεπαρκή, αντιπαραθέτει αντίσταση και υπεράσπιση. Η αντίσταση υποδηλώνει πως μαχόμαστε από ήδη μειονεκτική θέση απέναντι σε έναν δυνατό εχθρό σε μια μάχη ήδη εν πολλοίς χαμένη. Η υπεράσπιση, από την άλλη, σημαίνει πως ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΥΜΕ κάτι *τώρα* και προετοιμαζόμενες για τη σύγκρουση έχουμε ήδη δομήσει κάτι για το οποίο αγωνιζόμαστε. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει η ίδια, «όταν ξεκινάς από την υπεράσπιση ξεκινάς από κάτι που αγαπάς».

Με αφορμή αυτή την αναφορά της λέξης **‘αγάπη’**, θα ήθελα να κάνω μια παρένθεση και να επεκταθώ λίγο σε αυτό το αρκετά υποτιμημένο πεδίο, των συναισθημάτων. Έχουμε εθιστεί σε μια ορθολογική εμμονή που κηρύσσει πως ότι δεν αποτελεί και διατυπώνεται με μορφή λογικού επιχειρήματος είναι λειψό. Λες και είμαστε καθαρά ορθολογικά όντα, θεοποιήσαμε μια πτυχή μόνο της σκέψης και απορρίψαμε το συναίσθημα ως ατελής έκφραση επιθυμιών.

Αυτή η προσέγγιση εκτός από το γεγονός πως είναι αποσπασματική και περιορίζει την κατανόησή μας αντί να την εμβαθύνει, είναι συνδεδεμένη με κυριαρχικές δομές. Καθ’ όλη την ανθρώπινη ιστορία το συναίσθημα κατηγοριοποιήθηκε και κατηγορήθηκε ως γυναικείο χαρακτηριστικό. Ευτυχώς τα τελευταία χρόνια διάφορες θεωρητικές αναλύτριες αποκάλυψαν τη δύναμη και τη σημασία της συναισθηματικής νοημοσύνης και εκδήλωσης. Χωρίς να επεκταθώ

υπερβολικά, αναλύοντας τέτοιες προτάσεις, θα μπορούσαμε όλες να σκεφτούμε το παράδειγμα των φεμινιστριών που στο πεδίο της ηθικής φιλοσοφίας εισήγαγαν όρους όπως **empathy** και **sympathy**. Ενδεικτικά, οι οικοφεμινίστριες[1] προσεγγίζοντας το πεδίο της ηθικής για τα ζώα κατέδειξαν πώς ο ορθός λόγος ως κύριο εργαλείο του ανδροκρατικού φιλοσοφικού κόσμου, έχει καταδυναστεύσει την επιχειρηματολογία μας, χωρίς όμως καν να προσφέρει ολιστικές και πετυχημένες απαντήσεις.

Κρατώντας, λοιπόν, υπόψη την παραδοχή ότι η λήψη ηθικών αποφάσεων δεν είναι μια διαδικασία κατά την οποία ακολουθούμε καθαρά ορθολογικές οδούς, θα μπορούσαμε να στρέψουμε το βλέμμα μας σε επαναστατικές κοινότητες σε όλο τον κόσμο, οι οποίες εφαρμόζοντας τις αυτονομιστικές κοινοτιστικές αρχές πέτυχαν να έχουν να υπερασπιστούν πολλά περισσότερα και ουσιωδέστερα από εμάς, τα ορθολογικά υποκείμενα της Δύσης.

Από ομάδες ιθαγενών της Αμερικής που ορθώνουν το ανάστημά τους απέναντι σε κράτος και επιχειρηματικό κεφάλαιο, έως τα κινήματα πόλεων η πρόταξη της αλληλεγγύης, αλληλοβοήθειας, βαθιάς κατανόησης και σεβασμού έχουν ανακηρυχθεί ως μια νέα ή επανακτημένη σοφία. Οι δεσμοί ανάμεσα στις ιθαγενικές κοινότητες, οι ουσιαστικές διαπροσωπικές σχέσεις που ξεπερνούν την απόσπαση ωφέλειας στηρίζονται και καλλιεργούν κάτι βαθύτερο από μια στείρα λογική. Αυτό καθίσταται ιδιαίτερα σαφές όταν αναλύεται η σχέση των αυτόνομων κοινοτήτων με τη γη. Πολύ πέρα από της απλοϊκές παρομοιώσεις της Γης ως Μάνας, ο σεβασμός προς αυτή και η οργάνωση της ζωής σύμφωνα με τις ανάγκες, όχι μόνο των ανθρώπων αλλά και των υπόλοιπων ζώων και του οικοσυστήματος, αποτελεί ένα πρότυπο ένωσης με την ολότητα της ύπαρξής μας και των γύρω μας.

Η σύνδεση με τη γη είναι σημαντικός παράγοντας και για τη Ρος. Ένα κίνημα που γεννάται και ριζώνει σε ορισμένο τόπο συνεπάγεται μιας συνειδητοποίησης της γης και προστασίας των εδαφών της. Αυτή η σύνδεση πράγματι ενυπάρχει περισσότερο σε **κινήματα ιθαγενών**. Η Ρος παρατηρεί την αντίσταση στην κατασκευή φράγματος σε ποταμό της Βραζιλίας το ‘80 μέσω της

Τσιάπας, μέχρι την αντίσταση στο Στάντινγκ Ροκ ενάντια σε πετρελαιοπαραγωγό. Επεκτείνεται όμως και στην Ευρώπη, σχολιάζοντας τη ZAD και τη δράση στην Ιταλία ώστε να μην κατασκευαστεί σιδηροδρομική γραμμή υψηλής ταχύτητας. Η Ρος σχολιάζει πως τα τελευταία συνενώνουν ανθρώπους από πολύ διαφορετικές προελεύσεις και με ποικίλες πρακτικές . Έτσι διαμορφώνεται ένα πολύμορφο κίνημα χωρίς επικεφαλής εθνοτικές ή κοινωνικές ομάδες.

Ωστόσο, και τα κινήματα των ιθαγενών χαρακτηρίζονται πλέον από αυτή την ποικιλομορφία και ανέκαθεν από την οριζοντιότητα. Όπως έχει παρατηρήσει η Ναόμι Κλαιν στο τελευταίο της βιβλίο σχετικά με την κλιματική αλλαγή[2], οι ιθαγενείς αντιστέκονταν για πολλά χρόνια ενάντια σε πολιτικές φτωχοποίησής τους και εξάντλησης του περιβάλλοντος. Εντούτοις, η δράση τους απαξιωνόταν και παρέμενε σε μεγάλο βαθμό περιθωριοποιημένη. Τελευταία όμως, επειδή κατέστη αντιληπτό πως τα κατοχυρωμένα ιθαγενικά δικαιώματα αποτελούν ίσως το μόνο ισχυρό νομικά αναγνωρισμένο ανάχωμα ενώπιον της εξορυκτικής εκμετάλλευσης και καπιταλιστικής εξάπλωσης, πολίτες των Αμερικάνικων Πολιτειών και του Καναδά συμπράττουν και συνδιαμορφώνουν με τους ιθαγενείς. Μάλιστα παρατηρείται η προσέγγιση από τους λευκούς να έχει απεκδυθεί της τάσης να προβάλει την ανωτερότητά της και οι Αμερικάνοι/Καναδοί απευθύνονται στους ιθαγενείς αρχικά με μια έκκληση βοήθειας, έπειτα συμπράττουν ως ένα σύνολο.

Η απουσία πρωτοκαθεδρίας είναι ουσιώδης προϋπόθεση για την ποικιλομορφία και ριζοσπαστικότητα της ομάδας. Καμία ομάδα, ούτε κουλτούρα ούτε μοντέλο πρακτικής δεν ηγείται. Τα πραγματικά ελπιδοφόρα κινήματα χαρακτηρίζονται από έλλειψη ηγεσίας και δεν γίνεται να μιλάμε για κατευθύνσεις που τους τίθενται, αλλά αποφάσεις που παίρνονται συλλογικά και ισότιμα. Η Ρος αναγνωρίζει στον τρόπο λήψεων αποφάσεων ένα πρόταγμα για τη συλλογική ζωή.

Η πολιτική ζωή αποκτά νόημα όταν οι άνθρωποι μαζί, γκρεμίζοντας τις περιφρουρήσεις διαχωρισμών δημιουργούν δομές

και ανακαλούν τρόπους συνύπαρξης. Αυτή είναι μια διαδικασία που για να ωριμάσει και αφομοιωθεί χρειάζεται βεβαίως χρόνο και προσπάθεια. Αυτός ο χρόνος και η βούληση για προσπάθεια συναντάται κατεξοχήν σε κοινότητες όπου η Ρος υπογραμμίζει πως **δεν υπάρχει διάκριση μεταξύ καθημερινής ζωής και αγώνα.**

Όταν όλη η πόλη, ή τουλάχιστον το συντριπτικό μεγάλο τμήμα της όπου κινήσε είναι ένα εργαστήριο επανάστασης, όπως συνέβαινε στον Μάη του '68 και εν μέρει όπως συνέβη με τα Κίτρινα Γιλέκα, φέρεις την εξέγερση παντού πάνω σου, μέσα σου, εξελίσσεσαι με αυτή και αντιστοίχως αυτή με εσένα. Η Ρος αναφέρει «για να κατοικείς έναν αγώνα για ένα τόσο μεγάλο χρονικό διάστημα πρέπει συνεχώς να μεταμορφώνεσαι».

Έτσι προκύπτει κάτι σχεδόν μαγικό, αντί να *έχεις* αφηρημένες πολιτικές απόψεις, *είσαι* μια βιωμένη επαναστατική ύπαρξη που συνεχώς μεταμορφώνεται. Ο στόχος τότε, σε αυτά τα μαγικά χρονικά διαστήματα όπου οι άνθρωποι ενώνονται και δρουν, δεν μετατίθεται αφηρημένα στο απώτερο μέλλον αλλά βρίσκεται στο τώρα, στη καθημερινότητα. Αυτό συνέβη πχ. τον Δεκέμβρη του 2008 όταν ξεπήδησαν δεκάδες κέντρα αγώνα, έγιναν καταλήψεις και ο κόσμος συζητούσε συνεχώς, δρούσε ανελλιπώς, ***ζώντας*** πράγματι κάτι εκείνες τις μέρες και μοιράζοντας αυτό το κάτι με τόσες άλλες συντρόφισσες, τόσο άλλο ετερόκλητο κόσμο.

Η υπεράσπιση της κοινότητας στην οποία μετέχεις καθημερινά, μάλιστα ξεπερνώντας την εαυτή ως μονάδα, είναι σίγουρα κάτι που νοιώθεις πως αξίζει να *υπερασπιστείς.* Όπως το θέτει και η Ρος, όταν ξεκινάς από κάτι που αγαπάς, γεννάται περισσότερη αλληλεγγύη και συγκρίνει σε αυτό το σημείο την υπεράσπιση ενός αγαπημένου χώρου-δομής με τα αφηρημένα καλέσματα που απευθύνονται μέσω των μέσων κοινωνικής δικτύωσης πχ. ενάντια στο ΝΑΤΟ εδώ ή τα κενά λόγια προτροπής σε πορεία κατά του Τραμπ στην Αμερική, χωρίς να αναζητείται και προτάσσεται **κάτι που μας ενώνει** απέναντί τους. Αυτό το συνεκτικό στοιχείο δεν είναι απαραίτητα κάτι από αυτά που μας έρχονται τώρα στο μυαλό, οι καθιερωμένες αξίες. Αντιθέτως, σημαντικό κομμάτι της εναλλακτικής δράσης και δόμησης κοινοτήτων που αντιμάχονται το

υπάρχον σύστημα όχι μόνο παραγωγής και κοινωνικοποίησης αλλά και αρχών, είναι η επανοηματοδότηση και επαναξιολόγηση.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η **ZAD** της οποίας τα αρχικά αντιστοιχούσαν στο Zone d' amenagemnt differe (δλδ ζώνη αναβληθείσας ανάπτυξης), αλλά με την άφιξη των πρώτων καταληψιών η ZAD επανα-βαφτίστηκε για να σημαίνει zone a defender, δηλαδή ζώνη προς υπεράσπιση. Τι έχει αξία λοιπόν; Για τις καταληψίες της ZAD, αξία έχει αυτός ο άγονος λασπότοπος που το κράτος σχεδίαζε να εκμεταλλευθεί και υποτάξει σε μηχανή ακόρεστης ανάπτυξης θεωρώντας τον μερικά άχρηστα στρέμματα γης. Άλλωστε αυτή η προσέγγιση είναι ιδιαίτερα επικρατούσα στα αναπτυξιακά και ειδικότερα εξορυκτικά σχέδια στα οποία αποβλέπουν συμπαιγνίες κυβερνήσεων και εταιριών.

Τα περισσότερα εξορυκτικά έργα προβλέπονται σε περιοχές ήδη περιθωριοποιημένες, φτωχές, συνήθως παραμεθόριες ή με κατοίκους εθνικής μειονότητας. Ο τόπος, οι άνθρωποι, τα σπίτια και η φύση βαφτίζονται στα εξορυκτικά σχέδια ως «υποκείμενα», δηλαδή άνευ αξίας, ασήμαντα στοιχεία που τους γίνεται μνεία μόνο επειδή πρέπει να τύχουν κάποια διαχείρισης πριν την εκτέλεση του σχεδίου. Ρατσισμός και οικονομία, από τη μια, σε αγαστή συνεργασία εκτοπίζουν ήδη εγκαταλελειμμένους ανθρώπους ή εισέρχονται σε περιοχές πχ. της Αμερικής που αποτέλεσαν κατεξοχήν τόπο δημιουργίας πόλεων των απελευθερωμένων σκλάβων[3]. Από την άλλη, κυριαρχεί ένας τρόπος σκέψης που αποπροσωποιεί τα ανθρώπινα και μη ζώα της περιοχής, το οικοσύστημά της και τα υποβαθμίζει σε αντικείμενα προς εκμετάλλευση για την απόσπαση κέρδους.

Αντιμετωπίζοντας αυτή την υποτίμηση, κοινότητες στην Αμερική και στην Ευρώπη επανέφεραν στο προσκήνιο αξίες και ιδανικά αλλά και τρόπους συσπείρωσης και δράσης που είχαν για χρόνια παραμεριστεί από την ατομικιστική προσέγγιση. Ο στόχος, άλλωστε δεν είναι η κατάληψη της εξουσίας, δεν εποφθαλμιούμε τη θέση και άρα ούτε χρησιμοποιούμε τις μεθόδους τους, ούτε κρίνουμε με βάση τα ιδανικά τους. Οι κοινότητες επιδιώκουν την

απόσχιση και τη δημιουργία. Με αυτόν τον τρόπο, αποδεικνύεται η πίστη πως το κράτος δεν είναι η κοινωνία αλλά επιβάλλεται σε αυτή. Επομένως, δημιουργώντας εναλλακτικές δομές αφενός καθιστούμε το κράτος περιττό, αφετέρου εγκαταλείπουμε ό,τι έχει προσπαθήσει να μας εμποτίσει, τις αξίες του.

Η Κριστίν Ρος υποστηρίζει, «να δώσουμε αξία σε αυτό που δεν έχει αξία». Είναι ένα σύνθημα τόσο στρατηγικής όσο και πρακτικής.

Αναφέρει, ενδεικτικά, το παράδειγμα τον Αφροαμερικανών στο Όκλαντ και το Σικάγο όταν το 1960 το Κόμμα Αυτοάμυνας των Μαύρων Πανθήρων προσδιόρισε τις μαύρες γειτονίες και το να είσαι μαύρη καθαυτά ως αξίες. Ως αξίες είναι και άξιες υπεράσπισης. Άλλωστε η μετάφραση «αυτοάμυνα» της λέξης self-defense, αποκρύπτει την εξαρχής ύπαρξη της έννοιας της υπεράσπισης, που δεν πρόκειται απλά για άμυνα αλλά οχυρωμένη επίθεση.

Τι σημαίνει δηλαδή η **ανάγκη επαναξιολόγησης**; Η Κριστίν Ρος εξηγεί, «δίνουμε υπέρμετρη αξία σε κάτι που δεν αποτιμάται από την αγορά. Δεν σημαίνει τόσο ότι υποτιμάται από την αγορά, αλλά ότι δεν χρησιμοποιούμε την αγορά ως κλίμακα για τον προσδιορισμό της αξίας».

Αυτή η μετατόπιση στις αξιολογήσεις μας έχει τη δυνατότητα να κάνει μερικές ή και μεγαλύτερες επαναστάσεις στο νοητικό μας και έτσι να επαναποτυπώσει την εικόνα μας για μια ουτοπική κοινωνία. Το σύγχρονο κοινωνικο-οικονομικό σύστημα έχει αποκλείσει και απαξιώσει πολλαπλές εκφάνσεις κοινωνικής ζωής, αρχές, ιδέες αλλά και υποκείμενα. Ενδεικτικά θα μπορούσαμε να παραπέμψουμε στον Aylon Cohen ο οποίος στο έργο του «Υπερασπιζόμαστε τα ζώα που σκοτώνουν τους καταπιεστές τους»[4] αναλύει πως κάθε κοινωνία δομείται αποκλείοντας κάτι ως ξένο κι εκτός αυτής με αποκορύφωμα στις σύγχρονες κοινωνίες τον αποκλεισμό των ζώων. «Το ζώο», γράφει, «αντιπροσωπεύει το συστατικό εξωτερικό πεδίο της κοινότητας, ενώ η αμφισβήτηση της θέσης κάποιου ως αποκλεισμένου σημαίνει την αμφισβήτηση

της σχέσης της υποκειμενικότητας του με τη ζωικότητα». Υποστηρίζει επιπλέον ότι «η καθιέρωση της ιεραρχίας των ειδών ως κάτι φυσικό και η μετατόπισή της από την Ευρώπη στους γηγενείς δημιούργησε τους συλλογιστικούς μηχανισμούς που απαιτούνταν για τη δικαιολόγηση και θέσπιση της αποικιοκρατίας». Επομένως, διαβλέπουμε πώς η επανεκτίμηση απαξιωμένων αντικειμένων, χώρων αλλά και υποκειμένων θα σήμαινε την ουσιαστική κοινωνική επανάσταση.

Ανατρέχοντας πάλι πίσω στην Κομούνα, συναντάμε αυτή την αντίληψη επανοηματοδότησης στην πράξη με την κατάρρευση του διαχωρισμού και της ιεράρχησης ανάμεσα σε καλλιτέχνιδες και τεχνίτες. «Όλη η καλλιτεχνική εργασία είναι ίδια. Δεν μας απασχολεί τι θεωρείται τέχνη, θέλουμε απλά να δημιουργήσουμε παντού τις συνθήκες για την τέχνη» διακήρυτταν. «Η τέχνη είναι ακαδημαϊκός πονοκέφαλος» ήταν ένα από τα συνθήματα του Μάη. Το στοίχημα είναι, λοιπόν, να την κάνουμε επαναστατική ζάλη. Άλλωστε η καλλιτεχνική αναζήτηση ενέχει κάτι το επαναστατικό. Η Κριστίν Ρος στο βιβλίο ανακαλεί ένα απόσπασμα από έργο του Ρανσιέρ όπου λέει ότι οι πιο επικίνδυνοι εργάτες δεν ήταν όσοι τραγουδούσαν επαναστατικά τραγούδια, αλλά όσοι προσπαθούσαν να γράψουν ποίηση στη διάρκεια της νύχτας και να σκεφτούν φιλοσοφικά.

Επίσης, σε κάποιο άλλο σημείο η Ρος κάνει αναφορά στο καλλιτεχνικό ρεύμα του **εκλεκτισμού,** το οποίο προτάσσει την αντίθεση στην κυριαρχία ενός μόνο παραδείγματος και επιδιώκει την άντληση μοτίβων από πολλαπλές πηγές- όρος που υιοθετήθηκε και στη φιλοσοφία για όσους εμπνέονται από πολλαπλές παραδόσεις και δεν ακολουθούν μόνο ένα ρεύμα. Αυτές οι σκέψεις οδηγούν τη Ρος στο συμπέρασμα πως **η ουσία της πολιτικής είναι η κατάλυση της ετερονομίας προς μια ενσωμάτωση όλων σε ένα σύνολο, ώστε να προκύψει ένα νέο είδος κοινής κοινωνικής ζωής η οποία θα θεμελιώνεται στη συλλογική λήψη αποφάσεων.** Ας φανταστούμε, λοιπόν, και ας παλέψουμε για κοινότητες που συμπεριλαμβάνουν και δημιουργούν -δεν αποκλείουν και περιχαρακώνονται. Άλλωστε αυτή είναι και η περίπτωση της

Κομούνας που δεν πρόκειται για ένα εργατικό κίνημα αλλά περιλαμβάνει και τα μωρά, τα παιδιά, τα ζώα και όλες τις παραμέτρους της κοινωνικής ζωής, ως η πλουσιότερη λαϊκά μορφή.

Το πρόσφατο κίνημα των Κίτρινων Γιλέκων αναφερόταν συνεχώς ως συσπείρωση πολύ διαφορετικών ατόμων. Ικανοποιεί δηλαδή το όραμα των κοινοτήτων και κινημάτων όπως τα προσεγγίζει η Ρος; Οι αμφιβολίες που προκύπτουν είναι αξιοσημείωτες. Αρχικά τα ετερόκλητα γενικόλογα «αιτήματα» τα οποία υποτίθεται πως κυκλοφόρησαν από τα Κίτρινα Γιλέκα συμπεριλάμβαναν απαιτήσεις με σαφώς ρατσιστική χροιά και ήταν απόλυτα προσανατολισμένα σε μια λογική ικανοποίησης των πολιτών από το κράτος, χωρίς να έχει διατυπωθεί το σχέδιο ή η επιθυμία, έστω το όραμα για κάτι πραγματικά, ριζικά διαφορετικό. «Σήμερα ο μαζοχισμός λέγεται ρεφορμισμός» έγραφαν παλιότερα στους τοίχους του Παρισιού το 1968.

Παρ’ όλα αυτά και το 2018 είχαν γραφτεί όμορφα και επαναστατικά μηνύματα «Όμορφη σαν ανόθευτη επανάσταση» είχε βάψει κάποιος σε έναν τοίχο. Πράγματι, κάπως έτσι ξεκίνησε, ανόθευτα, με την έννοια του αυθόρμητα, δυναμικά και αχαλίνωτα. Δεν επρόκειτο απλά για μια δράση ενάντια στον νέο φόρο για τα καύσιμα κι ας ήταν αυτή η αφετηριακή του βάση. Άνθησε σε κάτι πολύ παραπάνω. Όπως αναφέρει η αναρχική ομάδα Salvador-Seguí,[5] πολίτες μαζικά εκκινούμενοι από την απόγνωση που προκλήθηκε από «τις πολιτικές κοινωνικής καταστροφής των διαδοχικών κυβερνήσεων» ωθήθηκαν σε μια **εξέγερση**, την οποία οι Salvador-Seguí ορίζουν ως «μια εξέγερση ενάντια στην ακριβή ζωή».

Σε κείμενό τους συνεχίζουν ως εξής: «Ακόμα κι αν καταγγείλουμε ρατσιστικές θέσεις που εκφράζονται τοπικά, τα κίνητρα εκείνων που αγωνίζονται είναι πάνω από όλα κοινωνικά. Αυτό εκφράζεται από διεκδικήσεις που μερικές φορές προκαλούν σύγχυση, αλλά αυτό συμβαίνει σε οποιοδήποτε αυθόρμητο λαϊκό κίνημα. Πρέπει να σημειωθεί ότι το θέμα της τιμής των καυσίμων δεν είναι πλέον κεντρικό ζήτημα: αυτό που ξεχωρίζει είναι η καταγγελία της επισφάλειας, η καταγγελία της περιφρόνησης».

Συμπληρωματικά ο Ζακ Ρανσιέρ[6] έγραψε, «η απόρριψη ενός ορισμένου φόρου γίνεται συνείδηση ενός άδικου φορολογικού συστήματος κι έπειτα συνείδηση της παγκόσμιας αδικίας μιας πλανητικής τάξης».

Βλέπουμε, λοιπόν, πως οι Γαλλίδες και Γάλλοι ωθήθηκαν σε δράση πολύ πιο μαζική και ελπιδοφόρα από απλή αντίθεση σε έναν φόρο, καθώς ήταν κάτι ασυγκράτητο. Χαρακτηρισμός που αποδεικνύεται από το γεγονός ότι την πρώτη ημέρα δράσης, τη 17η του Νοέμβρη, στήθηκαν περίπου 2.000 μπλόκα ανά τη Γαλλία, από τα διόδια των αυτοκινητοδρόμων- δηλαδή σε **μη-τόπους** που όλες προσπερνάμε και αδιαφορούμε- αλλά και σε εισόδους κάποιων εμπορικών κέντρων, όπως και σε ορισμένα διυλιστήρια και λιμάνια.

Η συνέχεια ήταν επίσης εντυπωσιακή και για αυτό πολλά βλέμματα στράφηκαν προς τη Γαλλία, ενώ Γάλλοι καλούσαν «τι περιμένετε, ελάτε!»[7]. Είναι λογικό πως με την πάροδο των ημερών τα μπλόκα μειώθηκαν και οι εντάσεις περιορίστηκαν. Αυτό εξηγείται όχι μόνο από τη σκληρή καταστολή και τη συνήθη αποχώριση αρχικώς συμμετεχόντων, αλλά και από το γεγονός πως οι συμμετέχοντες, πολλοί από τους οποίους βρίσκονταν στους δρόμους για πρώτη φορά, εργάζονταν και είχαν ανάγκη να επιστρέψουν στη δουλειά. Παρ’ όλα αυτά ορισμένα μέρη παρέμεναν μονίμως κατειλημμένα και κάποιες φορές μερικώς αποκλεισμένα για πολύ μεγάλο διάστημα.

Είναι εντυπωσιακό το πώς το κράτος δεν μπόρεσε να αντικρούσει όλη αυτή τη συσσωρευμένη οργή. Ο αριθμός των μπάτσων που κινητοποιήθηκαν ήταν σχεδόν στο σύνολο αυτών που μπορεί να κινητοποιήσει το γαλλικό κράτος. Παρ’ όλα αυτά σε πολλές διαδηλώσεις, η εξέγερση όχι μόνο δεν καταπνίγηκε αλλά και ξεπέρασε κατά πολύ τον έλεγχο των αρχών. Η αστυνομία προσπαθούσε να καταστείλει τα πάντα και έτσι ο αριθμός των φυλακισμένων, τραυματιών και ακρωτηριασμένων αυξανόταν καθημερινά. Το βασικότερο όμως πρόβλημα της κυβέρνησης ήταν ότι οι άνθρωποι που διαδηλώνουν κι εξεγείρονται νιώθουν πως **νομιμοποιούνται να το κάνουν** και ότι διεκδικούν αυτό που τους ανήκει. Όπως αναφέρουν από τη Salvador-Seguí «Όσο πιο πολύ

αισθάνεται ότι είναι απονομιμοποιημένη, τόσο πιο πολύ χτυπά η εξουσία».

Ορισμένοι κρίνουν πως εκδηλώθηκαν οι μεγαλύτερες ταραχές τουλάχιστον από την περίοδο του 1968. Αν συνυπολογίσουμε τις καταλήψεις, τις διαδηλώσεις, τις συγκρούσεις, ακόμα και μερικές λεηλασίες, η εκτίμηση φαίνεται ορθή. Χαρακτηριστική υπήρξε η 24η Νοεμβρίου 2018, ημέρα που οργανώθηκε η πρώτη διαδήλωση του κινήματος στο Παρίσι, στην οποία ήρθαν πάρα πολλοί άνθρωποι από όλη τη Γαλλία. Από εκείνη τη μέρα μπορούμε ενδεικτικά να συγκρατήσουμε εικόνες οδοφραγμάτων από τα Ηλύσια Πεδία. Η πιο κυριλέ λεωφόρος της χώρας που οδηγεί στο κυβερνητικό μέγαρο είχε αποκλειστεί από διαδηλωτές. Βεβαίως, πέρα από την πολιτική νομιμοποίηση της κυβέρνησης και τον κοινωνικό αναβρασμό, το πλήγμα για την οικονομία ήταν βαρύτατο, ύψους δισεκατομμυρίων. Απόλυτα κατανοητό αν συλλογιστούμε πως το 15%-25% του ετήσιου κέρδους των μεγάλων μαγαζιών προκύπτει από τις αγορές τα τέσσερα Σάββατα πριν από τα Χριστούγεννα.

Ένα συντριπτικά μεγάλο μέρος της κοινωνίας όχι απλά υποστήριζε και συμφωνούσε με τα Κίτρινα Γιλέκα, αλλά έβγαινε μαζί τους στον δρόμο. Μάλιστα όχι μόνο στον δρόμο, δημιουργήθηκαν και δομές, μερικές από τις οποίες διατηρήθηκαν και εξελίχθηκαν σε ένα συντονισμένο **δίκτυο οριζόντιων συνελεύσεων**. Ενδεικτικά αναφέρω το St. Nazaire, λιμάνι όπου τα Κίτρινα Γιλέκα δημιουργήσαν έναν κοινό τόπο για να μοιράζονται την καθημερινότητά τους («το σπίτι του λαού»). Κείμενα αναρχικών που σχολίαζαν την κατάσταση, διαπίστωναν την άμεση ανάγκη ανθρώπων να μιλήσουν, να κοινωνικοποιήσουν τα προβλήματά τους. Το στοίχημα είναι να αποδειχθεί, αν πέρα από την επικοινωνία, θα επιτευχθεί η πρόταση ουσιαστικών αυτόνομων και εξεγερσιακών λύσεων.

Βεβαίως, στους τόπους όπου οι άνθρωποι συγκεντρώνονταν για να μοιραστούν προβληματισμούς και κράτησαν καταλήψεις για μεγάλα διαστήματα, επικρατούσαν πραγματικά καθαρές αντιρατσιστικές θέσεις. Ωστόσο, αυτό δεν χαρακτηρίζει το κίνημα συνολικά και

πρέπει να το αποδεχτούμε αποτιμώντας το. Η απόσταση που μας χωρίζει από τη Γαλλία με δυσκολεύει από το να αποτιμήσω αν τα Κίτρινα Γιλέκα μπόρεσαν να καθορίσουν απόλυτα απελευθερωτικά προτάγματα και να προστατευτούν από τον φασισμό που όλο και κερδίζει έδαφος στην Ευρώπη. Οραματιζόμενες συνολικές, συμπεριληπτικές εξεγέρσεις δεν σημαίνει αποδοχή φασιστικών τραγουδιών και ψαλμούς του εθνικού ύμνου, ακόμα και αν πολλοί υποστήριξαν πως η σημαία της Γαλλίας δεν χρησιμοποιούταν εθνικιστικά αλλά ως σύμβολο των ιδεών της Γαλλικής Επανάστασης. Στην πραγματικότητα, όταν ενσωματώνεις στον αγώνα σου σύμβολα εθνικά, αποικιοκρατικά και κρατικά υποσκελίζεις την έννοια του αγώνα εξαρχής.

Σύμφωνα με ενημερώσεις από συντροφικές ομάδες στη Γαλλία, δεν υπήρχε ομοιογενής φασιστική απειλή και εμπλοκή στις κινητοποιήσεις. Σε κάποιες πόλεις οι φασίστες δεν αποτελούσαν μέρος του κινήματος, ενώ σε λίγες άλλες πόλεις αποτελούσαν τον πυρήνα του. Εντούτοις, η γενική αίσθηση των εμπλεκομένων ήταν πως σε αρκετά μέρη οι διαδηλωτές είναι φανερά και ρητώς ενάντια στον ρατσισμό και τον φασισμό. Αυτό δεν εμπόδισε να συμβούν περιστατικά όπως με τη νεαρή γυναίκα που φορούσε μαντίλα, η οποία διατάχτηκε να την απομακρύνει υπό πίεση. Μάλιστα, εξοργιστικό περιστατικό αποτελεί η κίνηση μιας ομάδας από κίτρινα γιλέκα, η οποία μετά την ανακάλυψη μεταναστών που κρύβονταν σε ένα φορτηγό, κάλεσε την αστυνομία για να τους συλλάβει.

Οπότε, τι συγκρατούμε και πως προσεγγίζουμε τα Κίτρινα Γιλέκα; Φάνηκε ότι αρκετοί που φόρεσαν το κίτρινο γιλέκο τους ονειρεύονταν αστυνομοκρατία, και προσπάθησαν να εφαρμόσουν τη χειρότερη αντιδραστική ρατσιστική αντίληψη περί δικαιοσύνης. Δίχως να ξεχνάμε πως για πολλές ήταν η πρώτη διαδηλώση στη ζωή τους, αυτό δεν μας στερεί τη δυνατότητα να σχολιάσουμε ότι η οργή μέρους του κινήματος περιορίστηκε σε καταγγελία κατά των διευθυνόντων και του πολιτικού συστήματος είτε χωρίς διόλου αντιπροτάσεις είτε με ξεκάθαρα συντηρητικές απόψεις μιας άλλης τάξης πραγμάτων που υποστήριζαν ως αυτόκλητες πολιτοφυλακές,

παράλληλα με αιτήματα φιλελευθέρου προσανατολισμού ενάντια στους υπαλλήλους, στις παροχές και στα κοινωνικά επιδόματα. Παρ' όλα αυτά, αυτό το τμήμα των Γιλέκων γρήγορα γύρισε στην κανονικότητα. Σήμερα, στις συνελεύσεις, η εικόνα είναι πολύ διαφορετική: ένα πολύμορφο σύνολο ανθρώπων με κοινή συνισταμένη την άρνηση αποδοχής της πραγματικότητας που βιώνουν.

Ερωτήματα όπως του τι θα έπρεπε να είχε συμβεί ή να συμβεί είναι άτοπα, άκαιρα και στερούνται νοήματος. Αναμένουμε, γεμάτοι προσδοκία και περιέργεια αν θα διατυπωθούν πιο ριζοσπαστικά αιτήματα που συνενώνουν τον κοινωνικό με τον οικολογικό αγώνα, όπως η δημιουργία δημόσιων και δωρεάν συγκοινωνιών, η φορολόγηση του κεφαλαίου αντί των εργαζομένων, αυξήσεις των μισθών και των συντάξεων. Κυρίως όμως, όπως υπογραμμίζουν οι Salvador Segui: «Δεν πρέπει όμως να ξεχνάμε ότι αυτές οι άμεσες απαιτήσεις, απολύτως απαραίτητες, δεν θα μπορέσουν μακροπρόθεσμα να αποσοβήσουν την κοινωνική δυστυχία που παράγει δομικά το καπιταλιστικό σύστημα».

Είμαι το ίδιο μπερδεμένη και αισιόδοξη με εσάς σχετικά με την έκβαση του κινήματος. Ωστόσο, είμαι βέβαιη πως δεν θα προβώ σε έναν χαρακτηρισμό: δεν θα κάνω λόγο για χαμένη ευκαιρία. Τέτοιες εκφράσεις τρέφουν την αδράνεια που προκαλεί η απαισιοδοξία και η μελαγχολία. Συχνά λέω πως μας θέλουν καταθλιπτικές και αδρανοποιημένες. Στη Γαλλία τουλάχιστον συνέβη κάτι. Και αυτό το κάτι μάλιστα δεν ήταν απλό: χιλιάδες άνθρωποι βρέθηκαν στους δρόμους, για μέρες και μάχονταν και οραματίζονταν. Πολλοί απέκτησαν βιώματα και εμπειρίες που δεν μπορούσαν ποτέ να φανταστούν και πολλές συνεχίζουν να αγωνίζονται, να υπερασπίζονται.

Όλα αυτά συνθέτουν μια συλλογική μνήμη αλλά και επιβεβαιώνουν πως καιροφυλαχτεί έντονη οργή και αμφισβήτηση. Αυτή τη φορά η οργή εκφράστηκε με αυτόν τον τρόπο και για αυτό το διάστημα και ούτε ο τρόπος ούτε η χρονικότητα θα πρέπει να υποτιμούνται. Η μεγάλη πλειονότητα των Κίτρινων Γιλέκων ήταν άνθρωποι δίχως πολιτική επαναστατική στράτευση και συνείδηση.

Παρ’ όλα αυτά κατάφεραν να υιοθετήσουν ριζοσπαστικές βλέψεις και να δράσουν δια μέσω μιας ριζοσπαστικής οριζοντιότητας, η οποία θεωρούταν τόσο μακριά τους, κατόρθωμα μονάχα νέων με αντιεξουσιαστικές θέσεις και κινημάτων με επιθετικά χαρακτηριστικά σαν το Occupy και τη ZAD. Αυτά όσον αφορά τον τρόπο.

Σχετικά με τον χρόνο, θα μπορούσαμε να συνδέσουμε εδώ τη διαφορετική συλλογική χρονικότητα στην οποία κάνει αναφορά η Κριστιν Ρος. Η Ρος σκιαγραφεί τις «διακοπές» (interruptions), δηλαδή τον χρόνο όταν δεν εργάζεσαι απλά για να κερδίσεις μισθό, όταν δομείς κάτι. Τότε, λέει, **ο χρόνος κυλάει διαφορετικά.** Ειδικότερα ας στραφούμε στην πρακτική της κατάληψης που σημαίνει τη δημιουργία μιας συγκεκριμένης χρονικότητας αποσπασμένης από την καθιερωμένη τάξη των πραγμάτων. Ακόμα και τοπικά τα Κίτρινα Γιλέκα έχουν ενδιαφέρον. Στο Ιρακ εμφανίστηκαν στις 04/12 στη Βασόρα διαδηλωτές με κίτρινα γιλέκα που επιτέθηκαν στο κτήριο του γραφείου του κυβερνήτη της επαρχίας, διεκδικώντας καλύτερες δημόσιες υπηρεσίες και διαμαρτυρόμενοι για την εκτεταμένη διαφθορά. Στη Βουλγαρία κίτρινα γιλέκα, επίσης αιτήθηκαν τη μη αύξηση της τιμής των καυσίμων, ενώ στο Μαυροβούνιο πραγματοποιήθηκε διαδήλωση με κίτρινα γιλέκα στις 8 Δεκέμβρη με αφορμή τη φυλάκιση ενός βουλευτή της αντιπολίτευσης. Πιο μακριά στο Ρεουνιόν, βόρεια της Μαδαγασκάρης, διαδηλωτές διαμαρτυρήθηκαν βίαια για την κακοδιαχείριση όπως και στην Μαρτινίκα. Τίποτα, ωστόσο, δεν είναι ιδανικό: στη Γερμανία, στη Σουηδία αλλά και στον Καναδά εμφανίστηκαν κίτρινα γιλέκα με ρατσιστικά συνθήματα[8]….

Οι παραπάνω διαπιστώσεις συγκλίνουν στο συμπέρασμα πως η κοινωνική πραγματικότητα είναι πολύ σύνθετη για να κριθεί με βάση έναν τρόπο σκέψης και να καταλήξουμε σε απόλυτα θετικά ή αρνητικά συμπεράσματα. Ορισμένες κοιτάμε τα Κίτρινα Γιλέκα με ελπίδα, ορισμένες με απογοήτευση. Προσωπικά, νομίζω πως πρέπει να στεκόμαστε κριτικά: χωρίς να προβάλλουμε πάνω τους δικά μας μεγαλεπήβολα οράματα από την ασφάλεια της απόστασης, αλλά και

αντίστροφα χωρίς να τα εξιδανικεύουμε φαντασιώνοντας ότι δεν τα διακρίνουμε κοντά μας. Σίγουρα δεν πρέπει να μας καταβάλλει αυτό που στη συζήτηση με την Κριστίν Ρος αναφέρεται ως «ποίηση της ήττας», που η Ρος θεωρεί ότι είναι «άλλη μια εκδοχή του πάθους για ήττα».

Αντί να δίνουμε έμφαση στη μελαγχολία του απολογισμού, ας οργανώσουμε τις δικές μας αντιστάσεις και υπερασπίσεις.

Σημειώσεις:

[1] Καραγεωργάκης, Σ. (2016). *Περιβαλλοντική Φιλοσοφία και Περιβαλλοντική Εκπαίδευση.* Αθήνα: Περιοδικό-Εκδόσεις Ευτοπία.

[2] Κλάιν, N. (2014). *Αυτό αλλάζει τα πάντα/ Καπιταλισμός εναντίον κλίματος.* Αθήνα: Λιβάνη.

[3] Κλάιν, N. (2014). *Αυτό αλλάζει τα πάντα/ Καπιταλισμός εναντίον κλίματος.* Αθήνα: Λιβάνη.

[4] Cohen, A. (2017). *Υπερασπιζόμαστε τα ζώα που σκοτώνουν τους καταπιεστές τους.* Αθήνα: κυαναυγή

[5] *Μια κριτική της αναρχικής ομάδας Salvador Segui για το κίνημα των Κίτρινων Γιλέκων* (22 Νοέμβρη 2018) Μετάφραση: δυσήνιος ίππος.

[6] Ρανσιέρ Ζ. *Οι Αρετές του μη Εξηγήσιμου-Σχετικά με τα Κίτρινα Γιλέκα.* Από τη συλλογή κειμένων «Κίτρινα Γιλέκα» εκδ. Βαβυλωνία (2019)

[7] Beyond Europe *Τα Κίτρινα Γιλέκα θριαμβεύουν; Τι συμβαίνει στη Γαλλία;* Από τη συλλογή κειμένων «Κίτρινα Γιλέκα» εκδ. Βαβυλωνία (2019)

[8] Εφημερίδα δρόμου Άπατρις: *Κίτρινα Γιλέκα: σχετικά με τη διασπορά της εξέγερσης* (13/12/2018)